

Конституційні засади правової держави в умовах європейської інтеграції

Роман А. Крусян 1*

¹ Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна). Асистент кафедри євроінтеграційної політики, канд. юрид. наук.

* Автор-кореспондент, e-mail: romankrusian13@gmail.com

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідницька

DOI:

[10.70651/3041-2498/2025.5.14](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.5.14)

Авторське право

© 2025 автора

Цей твір

ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

В умовах європейської інтеграції вагомого значення набуває гармонізація конституційних засад правової держави із правом Європейського Союзу (ЄС). Мета статті полягала в аналізі конституційних засад правової держави в умовах політичного, економічного, культурного зближення України з ЄС. У статті досліджено конституційні засади правової держави в умовах європейської інтеграції, які охоплюють принципи верховенства права, поділу влади, пріоритету прав та свобод людини, соціальну справедливість, юридичну відповідальність держави перед громадянином, рівність усіх перед законом. Виявлено, що попри формальну відповідність Конституції України європейським стандартам правової держави, на практиці зберігаються проблеми з реалізацією цих засад, що проявляється у низькому рівні довіри до судової влади, наявності корупції. Недосягнення стратегічних цілей в цій сфері управління пов'язано із низьким рівнем ефективності виконання заходів в рамках розроблених стратегій публічного менеджменту. Доведено, що гармонізація конституційних засад правової держави в умовах європейської інтеграції потребує забезпечення практичного виконання правових норм, контролю за досягненням цілей та виконанням заходів в рамках відповідних стратегічних документів. Здійснений компаративний аналіз конституційних засад правової держави засвідчив загальну узгодженість основних принципів України та ЄС щодо прав людини, незалежності судової влади, однак наголошено на необхідності подальшого інституційного зміцнення системи публічного управління та судочинства для забезпечення їх практичної реалізації. У висновках встановлено, що гармонізація конституційних засад правової держави в Україні має бути спрямована на забезпечення реального дієвого механізму правозастосування, верховенства права, підвищення рівня ефективності, результативності та демократичності державних інституцій. Майбутні дослідження мають бути спрямовані на вивчення впливу публічного менеджменту на розвиток конституційних засад правової держави в Україні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

європейська інтеграція, публічне управління, правова держава, конституційні засади управління, суспільні інтереси, права та свободи, громадянське суспільство.

e-ISSN 3041-2498

Public Management and Policy

<https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap>

Social Policy in the Public Administration System: Ensuring Equal Access to Social Services

Roman Krusian 1*

¹ Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine). Assistant Professor at the Department of European Integration Policy, PhD in Law.

* **Corresponding Author**, e-mail: romankrusian13@gmail.com

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3041-2498/2025.5.14](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.5.14)

Copyright © 2025
by author

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution – NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

In the context of European integration, the harmonization of the constitutional principles of the rule of law with the law of the European Union (EU) is of great importance. The purpose of the article was to analyze the constitutional principles of the rule of law in the context of political, economic, and cultural rapprochement of Ukraine with the EU. The article examines the constitutional principles of the rule of law in the context of European integration, which include the principles of the rule of law, separation of powers, priority of human rights and freedoms, social justice, legal responsibility of the state to the citizen, and equality of all before the law. It was found that despite the formal compliance of the Constitution of Ukraine with European standards of the rule of law, in practice there are problems with the implementation of these principles, which is manifested in the low level of trust in the judiciary and the presence of corruption. Failure to achieve strategic goals in this area of management is associated with the low level of effectiveness of the implementation of measures within the framework of the developed public management strategies. It is proven that the harmonization of the constitutional principles of the rule of law in the context of European integration requires ensuring the practical implementation of legal norms, monitoring the achievement of goals and implementation of measures within the framework of relevant strategic documents. The comparative analysis of the constitutional principles of the rule of law has shown the general consistency of the basic principles of Ukraine and the EU regarding human rights, independence of the judiciary, however, it is emphasized that there is no need for further institutional strengthening of the public administration and judicial system to ensure their practical implementation. The conclusions establish that the harmonization of the constitutional principles of the rule of law in Ukraine should be aimed at ensuring a real effective mechanism for law enforcement, the rule of law, and increasing the level of efficiency, effectiveness and democracy of state institutions. Future research should be aimed at studying the impact of public management on the development of the constitutional principles of the rule of law in Ukraine.

KEYWORDS

European integration, public administration, rule of law, constitutional principles of governance, public interests, rights and freedoms, civil society.

1. Вступ

У процесі європейської інтеграції принципи правової держави (верховенство права, захист прав людини, поділ влади, незалежність судової влади, прозорість, ефективність, результативність, якість державного управління) набувають особливого значення. Вони стають не просто декларативними стандартами для майбутнього вступу та набуття членства, а й слугують критеріями для забезпечення відповідності України правовим нормам ЄС, визначеними у Копенгагенських критеріях, Хартії ЄС з основних прав людини та рішеннях Європейського суду з прав людини [1; 2]. Політичні, економічні, правові критерії вступу вимагають від України розбудови стабільних державних інституцій для забезпечення демократії, верховенства права, дотримання прав людини, наявності функціонуючої ринкової економіки та здатності взяти на себе зобов'язання за угодами з ЄС [1].

По-перше, практична реалізація принципів правової держави завдяки ефективному, результативному якісному публічному управлінню виступає передумовою для подальшого просування України на шляху до членства в ЄС. По-друге, відповідність європейським демократичним принципам України свідчить про стабільність, передбачуваність правового середовища, гарантує демократичне публічне управління як основу подальшого суспільного розвитку, економічного зростання. По-третє, розбудова правової держави підвищує рівень довіри з боку країн-членів ЄС до суб'єктів управління, адже при прийнятті стратегічних державних рішень враховуються інтереси громадян, а органи влади діють відповідно до національних цілей. Питання довіри та безпеки також охоплює проблематику ефективного використання наданої Україні ЄС фінансової, технічної, юридичної та інших видів підтримки. Принципи правової держави виступають орієнтирами для формування інституційної спроможності органів державної влади для сприяння ефективному публічному управлінню, подальшому проведенню реформ у різних сферах. Тож в умовах європейського зближення принципи правової держави – це ключові орієнтири для проведення реформ публічного управління, що потребує законодавчих змін, оновлень, в яких будуть закріплені ці стандарти, а також стратегії досягнення цілей публічного управління у цій сфері.

Зважаючи на вище викладене, особливої актуальності набуває дослідження конституційних засад правової держави в умовах європейської інтеграції України. Особливої уваги потребує вивчення стану досягнення цілей із гармонізації законодавства України до права ЄС для практичної імплементації принципів правової держави.

Мета статті полягає в проведенні аналізу конституційних засад правової держави в умовах європейської інтеграції України.

2. Огляд літературних джерел

Дослідження конституційних засад правової держави присвячені публікації Гавриленка К. М., Юхно І. В., Баштанника В. В., Гацулі О., Наумика А., Кондратова Я., Сидоренка Н., Черниша В. [3–9]. У статті Гацулі О. висвітлюються вплив конституційних змін на систему публічного управління, включаючи інституціональні перетворення, вихід з політичної, економічної кризи, вибір цільових орієнтирів розвитку суспільства [4].

У дослідженні Наумик А., Кондратової Я. та Сидоренко Н. визначаються ознаки «конституційної правової держави»: підпорядкованість влади законам, підпорядкування законів природним правам людини, гуманізм та водночас обмеженість прав та свобод людини демократично обраним законодавцем, демократичність та включеність особистості в політичне життя, система стримувань та противаг [5]. Відзначимо, що в умовах європейської інтеграції важлива ознака «конституційної правової держави» підпорядкованість законодавства економічним, культурним, інформаційним та іншим правам людини.

У публікації Черниша В. І. й Баштанника В. В. доведено необхідність зміни нормативно-правової бази України до потреб реформування публічного управління, що відповідатиме основам національного та міжнародного конституціоналізму в умовах розвитку євроінтеграційної політики та набуття членства в ЄС. Автори відзначають відсутність конкретних результатів в короткостроковій перспективі після початку конституційно-правових змін та прийняття нормативно-правових актів для регулювання інституціональних реформ в системі управління з 2016 року до 2022 року [7]. Одна із причин цього полягає у неможливості

практичного застосування в Україні світового досвіду у здійсненні оптимального переходу до демократичних цінностей за короткий час. Це пов'язано із тим, що з початку незалежності населення України тривалий час було значно диференційоване у власних цінностях, відмінних за територіальним принципом. На заході України переважали демократичні європейські цінності, тоді як Східні регіони тяжіли до традиційних принципів суспільного розвитку. За висновками, Гавриленка К. М., Юхно І. В., Баштанника В. В. в Україні існують проблеми процесуального забезпечення конституційних змін, що і призводить до відсутності суттєвих змін в стані захисту прав людини, практичної реалізації принципу законності [3; 8]. За висновками Юхно І. В., конституційні трансформації 2004, 2010, 2014 років спрямовувалися на фрагментарну зміну положень Конституції України, тоді як реальних конституційних змін не відбулося. Вторинним результатом реформування автор визнає послаблення спроможності управління на різних його рівнях, неотримання основоположних принципів демократичного будівництва держави [9].

Не зважаючи на достатню кількість теоретико-практичних напрацювань та дискусій щодо тематики сформованих в Україні конституційних засад правової держави, мало дослідженим питанням є відповідність діючих конституційних норм праву ЄС.

3. Постановка завдання

Не зважаючи на значні здобутки вчених та теоретичні розробки щодо природи, ознак та нормативного забезпечення правової держави в Україні, досі залишаються недостатньо досліджені окремі аспекти конституційних засад, включаючи їх порівняння з ЄС. Актуальним завданням залишається виявлення стану узгодженості українського конституційного ладу забезпечення прав людини з європейськими стандартами, рівня імплементації відповідних норм у національну правову систему. Важливо з'ясувати відповідність чинних конституційних положень вимогам європейського правового простору, зокрема у сфері захисту прав та свобод людини, судочинства, поділу влади. Доцільно вивчити результати діяльності держави для зміцнення захисту прав та свобод людини, дотримання принципу законності та верховенства права.

4. Методи та матеріали

У статті застосовано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження конституційних засад правової держави в умовах європейської інтеграції. Методи аналізу та синтезу використані в ході вивчення основних стратегічних документів та законодавства України, які стосуються конституційного ладу правової держави. Компаративний аналіз застосовано для зіставлення конституційних засад правової держави в Україні та ЄС. Метод індукції дозволив визначити та систематизувати загальні стратегічні цілі щодо розвитку конституційної основи правової держави в Україні.

Джерельна база дослідження включала такі нормативно-правові акти: Закон України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» від 31.03.2023 № 1188-VII, Конституція України від 01.01.2020 №254к/96-ВР, Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 30.12.2023 № 192-VIII, Закон України «Про судоустрій і статус суддів» в редакції від 25 квітня 2025 № 1402-VIII, Рішення Конституційного Суду України від 01 листопада 2005 року № 8-рп/2005, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікована Законом України від 17.07.1997 № 475/97-ВР, «Хартія Європейського Союзу про основоположні права» від 26 жовтня 2012 року № 2012/С 326/02, «Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» від 20.05.2015 року № 276/2015, Національна стратегія у сфері прав людини від 25 липня 2015 № 501/2015, Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки» від 11 червня 2021 № 231/2021, «Національна стратегія у сфері прав людини» від 24 березня 2021 № 119/2021.

5. Результати та обговорення

Під правовою державою розуміють організацію державної влади, побудовану на безумовній цінності та верховенстві природних прав та свобод людини, а основні принципи

побудови такої держави включають: конституційно закріплений в Україні принцип верховенства права, взаємна відповідальність держави та людини, поділ влади, розвинені демократичні інститути, інститути громадянського суспільства для захисту прав та свобод людини [Наумик А., Кондратової Я. та Сидоренко Н., с. 21]. В контексті публічного управління побудова «конституційної правової держави» означає ефективне, результативне, якісне публічне управління суспільними процесами з врахуванням інтересів громадян та громадських організацій, які їх представляють, держави та приватного сектору.

Базове завдання державного управління полягає у встановленні конституційних засад демократизації процесів державотворення та оптимізації системи державного управління. До напрямів демократизації публічного менеджменту відноситься конституційне гарантування розподілу владних повноважень, закріплення в Основному законі механізмів стримування та протизваг [Черниш, В. І., & Баштанник, В. В., с. 10].

Конституційні засади як базовий фундамент правової системи держави, на основі яких формуються все законодавство, політику та судова практика, включає в себе сукупність принципів, норм та цінностей, закріплених у Конституції України: основи державного ладу (форма правління, поділ влади, принципи організації влади); права, свободи, обов'язки людини як ключовий орієнтир у системі управління; принципи функціонування правової держави та суспільства (законність, демократія, верховенство права, суверенітет); територіальна цілісність та незалежність держави, пріоритетність Конституції України як Основного закону з вищою юридичною силою.

Трансформація конституційних засад правової держави відбувалася через поступову модернізацію державного устрою, формування незалежної гілки виконавчої влади, інтеграцію принципів верховенства права, поділу влади та наближення до європейських стандартів. Зміни супроводжувалися еволюцією інституціонального середовища та форм управління. На першому етапі (1990-1991 роки) відбувалася формалізація принципів суверенітету та поділу влади через прийняття Декларації про державний суверенітет, що започаткувало відхід від радянської моделі до нової системи державного управління на демократичних засадах. На другому етапі (1991-1996 роки) створено базові основи правової держави, включаючи заснування інституту Президента, проведення референдуму про незалежність, законодавчу розбудову державної влади та ухвалення Конституції України 1996 року, що закріпила модель парламентсько-президентської республіки. Третій етап (1996-2021 роки) характеризувався інституційними змінами у системі державного управління, включаючи перетворення та реформування державного апарату, державної служби шляхом законодавчих ініціатив, референдуми та конституційні поправки (наприклад, зміни 2004, 2014 та 2016 років), які стосувалися перерозподілу повноважень, судової реформи, децентралізації, хоча сам термін «децентралізація» не закріплений законодавчо.

Конституційні засади правової держави в Україні, зокрема принципи верховенства права, поділу влади, пріоритету прав та свобод людини, юридичної відповідальності держави перед громадянами, рівності всіх перед законом, соціальної справедливості, закріплені у положеннях Конституції України. У процесі європейської інтеграції ці засади набувають нового змісту, оскільки їх реалізація має відбуватися відповідно до правових стандартів та практики Європейського союзу та Ради Європи. Це передбачає не лише гармонізацію законодавства, а й ефективне запровадження принципів правової визначеності, незалежності судової влади, справедливого судочинства та недискримінації відповідно до Конвенції з прав людини, Хартії Європейського Союзу про основоположні права від 26 жовтня 2012 року № 2012/С 326/02 та практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Інституційне забезпечення практичного впровадження конституційних основ покладено на Верховну Раду України, Конституційний Суд України, судову систему, Міністерство юстиції України, Національну раду з питань євроінтеграції.

В Основному законі країни закріплені всі ключові елементи правової держави: верховенство права, пріоритети прав людини, поділ влади, судовий контроль, відповідальність держави та демократична легітимність (таблиця 1). Положеннями статті 1 Конституції України від 01 січня 2020 №254к/96-ВР закріплено принципи соціальної, правової, демократичної держави. Це означає, що людина визнається найвищою соціальною цінністю, розподіл суспільного багатства відбувається за принципом соціальної справедливості, а держава піклується про зміцнення громадянської позиції.

Принцип верховенства права означає домінування права в суспільстві, рівність перед законом усіх громадян та відповідальність кожного за власні дії, свободу, соціальну рівність та справедливість.

Таблиця 1. Конституційні засади правової держави в Україні

Конституційні засади	Змістовна характеристика
Принцип народної демократії, суверенітету, принципи соціальної та правової держави (статті 1, 5)	Соціальна держава забезпечує загальносуспільні потреби за кошти державного бюджету, справедливий та неупереджений розподіл національного багатства, пропорційне, справедливе нарахування соціальних виплат Народ визначається єдиним джерелом влади та суверенітету, наділений правом зміни конституційного ладу
Людина – найвища цінність, гарантованість прав та свобод людини (статті 3, 21, 22)	Домінування прав людини над інтересами влади, зобов'язання держави гарантувати та захищати права людини, принцип юридичної відповідальності держави перед особою, Верховна Рада України закріплює права та свободи людини в НПА, їх гарантії, основи соціального захисту
Верховенство права (стаття 8, ч. 1)	Передбачає обмеження державної влади правом, дотримання, реалізацію прав людини, вимоги юридичної визначеності, пропорційності, недискримінації та рівності, включаючи гендерну рівність
Поділ влади на законодавчу, виконавчу, судову (стаття 6)	Забезпечення взаємного контролю, стримування гілок влади, уникнення узурпації влади, незалежність судової системи, розмежування повноважень між різними органами влади, недопущення привласнення влади між її гілками
Незалежність судової влади, доступ до правосуддя, право на захист прав та свобод (стаття 55)	Незалежність суддів при здійсненні правосуддя згідно чинного законодавства, право на захист прав та свобод людини у суді, оскарження дій чи бездіяльності, використання «всіх національних засобів юридичного захисту»
Принцип рівності всіх громадян перед законом (стаття 24)	Рівність конституційних прав громадян незалежно від соціально-демографічних характеристик, однакове застосування закону відносно всіх осіб

Джерело: систематизовано автором на основі [10–13].

Проте на практиці дотримання основоположних принципів правової держави, визначених в Конституції України від 01 січня 2020 №254к/96-ВР, залишається достатньо проблемним питанням [11]. Оцінка верховенства права в Україні, яка відображає сприйняття громадянами країни довіри до законодавчо визначених правил суспільства (якість виконання контрактів, права власності, ймовірність насильства, рівень злочинності, якість роботи судів та поліції), склала -0,888 станом на кінець 2023 року (діапазон оцінок визначено від -2,5 до 2,5 бали) [14] (рис. 1). Для порівняння, ці ж оцінки законності в країнах ЄС значно вищі, включаючи Німеччину, Данію, Фінляндію, Францію, Нідерланди. Це пов'язано з вищим ступенем дії закріплених принципів правової держави, згідно яких забезпечується однакове застосування прав людини, гармонізовано юридичний статус соціальних та економічних прав. Відтак, у Хартії Європейського Союзу про основоположні права від 26 жовтня 2012 року № 2012/С 326/02 визначено такі фундаментальні цінності, як свобода, рівність перед законом, гідність, солідарність, правосуддя, повага до прав громадян [2].

При цьому, згідно Закону України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» від 31 березня 2023 року № 1188-VII [10], визначені організаційно-правові засади перевірки суддів в судах загальної юрисдикції з метою утвердження в суспільстві принципу верховенства права, законності суддівської діяльності, утвердження в діяльності суддів принципів неупередженості та справедливості. Прийняття та оновлення норм Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 30 грудня 2023 № 192-VIII здійснювалося для підвищення національних стандартів судочинства та забезпечення реалізації права громадян на справедливий суд в контексті європейського вектору розвитку України як правової держави [12]. Основною метою прийняття документу визначено реалізацію положень Конституції України та Європейської конвенції з прав людини щодо права на справедливий суд, а також удосконалення механізмів доступу до правосуддя.

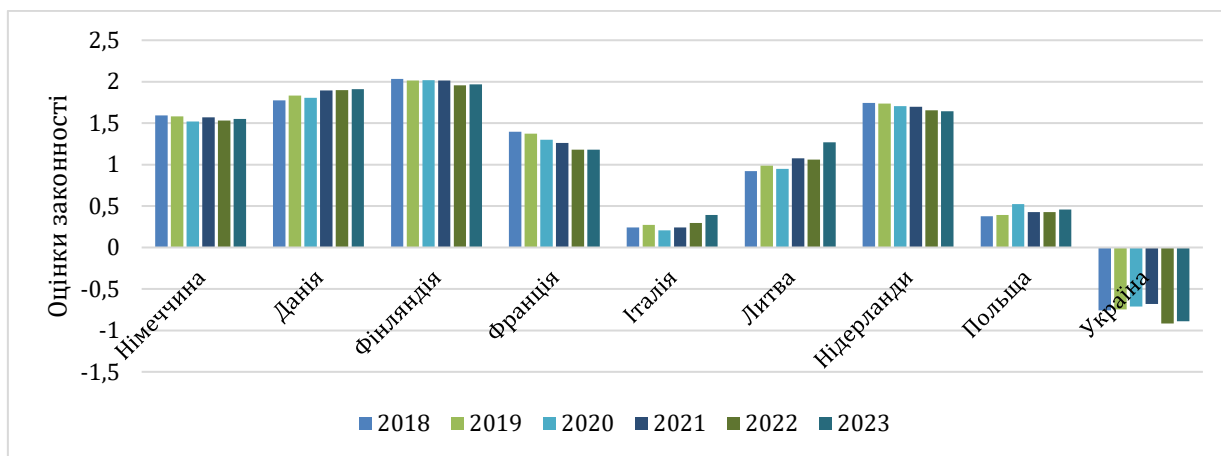

Рис. 1. Оцінки законності (верховенства права) в Україні та окремих країнах ЄС у 2018–2023 роках

Джерело: [14].

Загалом, компаративний аналіз конституційних засад правової держави в Україні та ЄС демонструє про фундаментальний збіг основоположних принципів та цінностей захисту прав та свобод громадян (табл. 2). Водночас, існують відмінності між Україною та країнами ЄС в практиці застосування норм та положень, включаючи цінності, сформульовані в Основному законі України. Ці проблеми підтверджуються низькою довірою до суддів, наявністю корупції, повільними реформами правосуддя. Тож гармонізація конституційних засад правової держави потребує не лише законодавчих змін, а й реального практичного застосування норм права.

Таблиця 2. Порівняння конституційних засад правової держави в Україні та ЄС

Конституційні засади	Норми Конституції України	Європейські норми та стандарти
Принцип верховенства права	Стаття 8 закріплює дію верховенства права, відповідність НПА Конституції України	Стаття 2 Договору про ЄС визначає шість складових правової держави: законність, правова визначеність, доступ до правосуддя, поділ влади та рівності перед законом, ефективний незалежний судовий захист, заборона свавільного використання влади
Принцип поділу влади	Стаття 6 визначає поділ влади на законодавчу, виконавчу, судову	Поділ влади в ЄС як ключовий елемент верховенства права забезпечує реалізацію механізму стримування та протипаг Незалежність судової влади, визначено в Рекомендаціях CM/Rec(2010)12), принцип “checks and balances” закріплені Радою Європи
Права людини – найвища цінність	Статті 3, 21, 22 визначають пріоритетність прав людини над інтересами влади	Права та свободи людини визначені в Європейській конвенції з прав людини, ратифікованій Законом України від 17 липня 1997 року № 475/97-ВР (в редакції від 01 серпня 2021 року), включаючи: права на свободу (стаття 5), на справедливий суд (стаття 6), публічний розгляд справи незалежним судом, права на ефективні засоби захисту (стаття 13), заборона дискримінації (стаття 14)

Джерело: систематизовано автором на основі [11; 13; 15].

Конституційний лад правової держави передбачає створення такого правопорядку, за якого держава гарантує кожному громадянину забезпечення та утвердження прав та свобод, судового захисту прав та свобод, ефективного механізму такого захисту. Згідно Угоди про асоціацію між Україною та ЄС зобов'язання за цим напрямом змін передбачали зміцнення поваги до демократії, прав людини, основних свобод, верховенства права, доброго врядування. Співробітництво в цій сфері управління передбачає укріплення інституцій всіх рівнів, судової системи та правоохоронних органів зокрема. Для досягнення цих цілей упродовж 2014-2024 років досягнуто значного прогресу. У 2014 році сформовано комплексну стратегію реформи системи внутрішніх органів в цілях розвитку безпечного середовища для суспільства, зміцнення суспільної довіри [16]. У 2015 році розроблено «Стратегію реформування судоустрою,

судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» років для розвитку високого рівня правової культури населення, захисту прав та свобод людини, практичної реалізації верховенства права [17]; розроблено та прийнято проект Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в редакції від 25 квітня 2025 № 1402-VIII для забезпечення незалежного функціонування та організації судової влади, здійснення правосуддя згідно європейських стандартів [18]; сформовано Національну стратегію у сфері прав людини від 25 липня 2015 № 501/2015 для вдосконалення діяльності держави із забезпечення прав та свобод громадян, створення дієвих механізмів їх захисту [19]. Прийняття «Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки» від 11 червня 2021 № 231/2021 та «Національної стратегії у сфері прав людини» від 24 березня 2021 № 119/2021 свідчить про недосягнення цілей практичної імплементації в Україні принципів правової держави [20–21]. В цих стратегічних документах відзначається потреба в подальшому реформуванні державного управління задля забезпечення прав та свобод людини, впровадження системного підходу у цій сфері управління, узгодженні дій державної та місцевої влади, громадянського суспільства та усунення системних недоліків, які призводять до порушень.

Головна мета подальшої гармонізації створеної в Україні правової системи відповідної європейським стандартам захисту прав людини, верховенства права – підвищення рівня ефективності, результативності та демократичності державних інституцій, приведення судової практики відповідно до наявного досвіду Європейського Союзу у цій сфері управління.

Водночас реалізація цієї мети та відповідних завдань супроводжується низкою викликів: фрагментарність правових реформ, інституційна слабкість, політична нестабільність, обмеженість фінансових та кадрових ресурсів, недостатній рівень правової культури в суспільстві. Бюрократичність державного апарату та державної служби сповільнює конституційні зміни та утвердження принципів правової держави.

6. Висновки

У статті здійснено комплексне дослідження конституційних засад правової держави в Україні, визначено їх змістовну сутність та динаміку трансформації в контексті демократизації державного управління, інтеграції до правових стандартів Європейського Союзу. Встановлено, що ключовими елементами правової держави, закріпленими в Основному законі, є: принципи верховенства права, поділу влади, пріоритетності прав і свобод, юридичної відповідальності держави перед громадянином, соціальної справедливості та рівності.

Проаналізовано історичну еволюцію нормативно-правового забезпечення цих засад: від проголошення суверенітету до конституційної стабілізації та реформ системи публічного управління, що супроводжувалось посиленням демократизації інституцій держави, конституційними змінами для сприяння наближенню з нормами права ЄС.

Не зважаючи на конституційне закріплення правових засад, у практичній площині реалізація цих принципів залишається проблемним питанням. Про це свідчить низький рівень довіри суспільства до судової системи, законності, повільні темпи впровадження реформ у сфері правосуддя та правозастосування, не зважаючи на прийняті стратегічні документи. У контексті інтеграції з ЄС зростає значення практичної реалізації міжнародних стандартів у сфері забезпечення дотримання прав та свобод людини, розвитку ефективних механізмів захисту цих прав.

Проведений компаративний аналіз конституційних засад правової держави засвідчує суттєвий збіг фундаментальних принципів у цій сфері управління з цінностями ЄС. Водночас, відзначено розбіжності в ступені практичного застосування та реалізації цих засад, що зумовлює потребу в подальшому інституційному зміцненні гарантій прав людини, підвищенні якості публічного управління та судового захисту.

У підсумку, гармонізація конституційних засад правової держави в Україні має бути спрямована не лише на формальне наближення до європейських норм, а й на забезпечення реального дієвого механізму правозастосування, верховенства права.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на вивчення впливу публічного менеджменту на розвиток конституційних засад правової держави в Україні.

References

1. Institute of Economic Research and Policy Consulting. (2024). *The Path to the EU: Economic Reforms in Ukraine: Analytical Report*. https://www.ier.com.ua/files/Projects/2024/ERIM/ПП_Шлях%20до%20ЄС_UA.pdf
2. European Union. (2012). Charter of Fundamental Rights of the European Union dated 26 of October 2012, No. 2012/C 326/02. *Official Journal of the European Union*, C 326/391. <http://data.europa.eu/eli/treaty/char/2012/oj>
3. Havrylenko, K. M., Yukhno, I. V., & Bashtannyk, V. V. (2022). Formation of the administrative space for the implementation of public administration activities in the context of constitutional changes in Ukraine. *Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law*, (2), 7–12. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.2.1> (in Ukrainian)
4. Gatsulya, O. (2020). State administrative reforms and the constitutional process in Ukraine. *Young Scientist*, 3(79), 34–38. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-3-79-8> (in Ukrainian)
5. Naumyk, A., Kondratova, Ya., & Sydorenko, N. (2024). The rule of law and civil society: History of state and legal thought in the context of public administration and administration. *UNIVERSUM*, (7), 19–23. <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/868> (in Ukrainian)
6. Chernysh, V. (2022). Modern transformation of the public administration system in the context of constitutional changes: Theoretical and methodological principles. *Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law*, (4), 210–213. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.4.32> (in Ukrainian)
7. Chernysh, V. I., & Bashtannyk, V. V. (2022). Public administration in the context of institutional alterations in the system of state power: Theoretical and methodological principles. *Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law*, (5), 7–13. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.5.1> (in Ukrainian)
8. Yukhno, I. V. (2022). Institutional foundations of public administration in the context of constitutional reform: Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 281 Public administration and management (PhD dissertation). Dnipro. (in Ukrainian)
9. Yukhno, I. V. (2022). Modernization of the public administration system in the context of amendments to the Constitution of Ukraine]. In *Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference "Modern Trends in Scientific Development"* (pp. 154–157). Vancouver, Canada. <https://isg-konf.com/uk/modern-trends-of-scientific-development-ua> (in Ukrainian)
10. On restoring trust in the judiciary in Ukraine: Law of Ukraine dated 31.03.2023 No. 1188-VII (2014). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1188-18#Text> (in Ukrainian)
11. Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated 01.01.2020 No. 254к/96-ВР (1996). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (in Ukrainian)
12. On ensuring the right to a fair trial: Law of Ukraine dated 30.12.2023 No. 192-VIII (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19#Text> (in Ukrainian)
13. Constitutional Court of Ukraine. (2005). Decision in the case on the constitutional submission of 50 people's deputies of Ukraine on the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of the provisions of Article 248-3 of the Civil Procedure Code of Ukraine (regarding the procedure for appealing acts of local self-government bodies) No. 8-пп/2005 of 01.11.2005. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-12> (in Ukrainian)
14. World Bank. (n.d.). Worldwide Governance Indicators – Rule of Law (RL.EST). *The World Bank*. from <https://data.worldbank.org/indicator/RL.EST>
15. Council of Europe. (1950). Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ratified by the Law of Ukraine No. 475/97-ВР of 17.07.1997). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
16. On approval of the Strategy for the development of the bodies of the Ministry of Internal Affairs system for the period until 2020: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 15, 2017 No. 1023-p (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-p#Text> (in Ukrainian)
17. On the Strategy for reforming the judiciary, judicial proceedings and related legal institutions for 2015–2020: Decree of the President of Ukraine dated May 20, 2015 No. 276/2015 (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015#Text> (in Ukrainian)
18. On the Judiciary and the Status of Judges: Law of Ukraine dated 25.04.2025 No. 1402-VIII. (2016). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (in Ukrainian)
19. On Approval of the National Strategy in the Sphere of Human Rights: Decree of the President of Ukraine dated 25.07.2015 No. 501/2015 (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/501/2015#Text>
20. On the Strategy for the Development of the Justice System and Constitutional Judiciary for 2021–2023: Decree of the President of Ukraine dated 11.06.2021 No. 231/2021 (2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text> (in Ukrainian)
21. On the National Strategy in the Field of Human Rights: Decree of the President of Ukraine dated 24.03.2021 No. 119/2021 (2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#n13> (in Ukrainian)